

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гладун Олександр. Скільки українців. URL : <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/demografiia-gladun/>
2. Кількість біженців з України наблизилась до 5 мільйонів. URL : <https://www.slovovidlo.ua/2022/04/18/novyna/suspilstvo/kilkist-bizhencziv-ukrayiny-nablyzylas-5-miljoniv>
3. Лібанова Е. М., Позняк О. В. Зовнішня трудова міграція з України: вплив COVID-19. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. №4 (42). С. 25–40.
4. Маргасова В. Г., Мельник І. М. Україна в системі міждержавних міграційних процесів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №4. Том 2. С. 315–322.
5. Населення України 2020. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/10/dem_2020.pdf
6. Смалійчук Г. В. Особливості сучасної міграційної політики України в умовах трансформації ринку праці. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2018. №1. С. 383–389.

УДК 530.192:330(045)

Тулуш Л.Д.

завідувач відділу, Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»

Радченко О.Д.

провідний науковий співробітник,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Аграрна галузь формує продовольчу безпеку України та завдяки значним обсягам експорту продовольства також впливає на глобальну. Введення воєнного стану та руйнівна дія російської військової агресії значно підвищили загрози. Так, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) [4] припускає, що війна спричинить зростання світових цін на продовольство на понад 20%. Перебої з постачаннями у Чорноморському регіоні вже спричинили зростання Індексу зернових та олійних культур (IGC), що показує зміни експортних цін на зернові/олійні куль-

тури, до історичного максимуму. Agricultural Market Information System [3] прогнозує, що війна призведе до скорочення продовольчого забезпечення у багатьох країнах Близького Сходу та Північної Африки, які імпортують понад 90% усього продовольства. Наразі, Міністерство аграрної політики та продовольства (Мінагро) прогнозує, що у галузі буде великий відсоток втрат, посіви зменшаться на 20-30%, відповідно це призведе до нижчої якості посіву, а отже і врожайності [2].

Отже, виникає необхідність державного регулювання аграрної галузі України у період воєнного стану. У зв'язку з нагальною потребою підтримки аграрної галузі уряд затвердив ряд законодавчих актів державної підтримки (табл. 1), які проаналізовані нами за хронологією прийняття.

Крім цього, Мінагро на час воєнного стану скасовані додаткові процедури із сертифікації насіннєвого матеріалу; запущено аграрну платформу по збору актуальних потреб аграріїв під посівну в режимі реального часу <https://agrostatus.org>; створено онлайн-платформу для покращення логістичних маршрутів аграріїв в умовах воєнного стану <https://prodsafety.org> [2].

Таблиця 1

Урядові документи щодо запровадження механізму державної підтримки аграрної галузі в період воєнного стану

Документ	Зміст державної підтримки
Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.03.2022 р. №132	Про скасування додаткових процедур із сертифікації насіннєвого матеріалу на період воєнного стану. Державний центр сертифікації та експертизи сільськогосподарської продукції має забезпечити: безперешкодний процес реалізації насіння і садивного матеріалу суб'єктами насінництва та розсадництва врожаю 2021 року та залишків минулих років, необхідного для посіву, без додаткових процедур із сертифікації; визнання іноземних сертифікатів на імпортоване насіння без застосування додаткових процедур із сертифікації
Постанова КМУ «Про внесення змін у додатки 1 і 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня	Встановлено заборону на експорт певних сільськогосподарських товарів, а саме: жито, овес, гречку, просо, цукор, сіль (придатну для споживання людьми), живу велику рогату худобу (ВРХ), м'ясо та істотні м'ясні субпродукти з ВРХ (солоні, в розсолі та ін.). А 12 березня 2022 року Уряд додав до

Документ	Зміст державної підтримки
2021 р. N 1424» від 05.03.2022 р. №207	списку заборонених на експорт товарів мінеральні та хімічні добрива (азотні, фосфорні, калійні та інші). Також запроваджено ліцензування експорту таких сільськогосподарських товарів як: пшениця, суміш пшениці та жита (меслин), кукурудза, м'ясо та яйця свійських курей, соняшникова олія
Постанова КМУ «Про внесення змін до деяких актів КМУ щодо забезпечення кредитної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам» від 12.03.2022 р. № 274	Запроваджено механізм надання пільгових кредитів сільськогосподарським товаровиробникам. Кредити видаватимуться виключно малим та середнім аграрним виробникам з оборотом не більше 20 млн євро в рік, що є еквівалентом підприємства, яке обробляє до 10 000 га. Максимальна сума кредиту на який поширюється компенсація відсоткової ставки — 50 млн грн
Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» (законопроект №7137-д від 14.03.2022).	Схвалені зміни передбачають: встановлення особливостей оподаткування єдиним податком з 1 квітня 2022 року до припинення воєнного стану; встановлення ставки акцизного податку на пальне у розмірі 0 євро та 7 % ПДВ до припинення воєнного стану; скасування оподаткування земельним податком та орендною платою за землею з березня 2022 року до кінця року наступного, за яким скасовано воєнний стан на територіях, де ведуться бойові дії, на тимчасово окупованих територіях; відміну сплати мінімального податкового зобов'язання за 2022 та 2023 роки на територіях, де ведуться бойові дії; скасування оподаткування екологічним податком за 2022 рік на територіях, де ведуться бойові дії
Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» № 2145-IX від 24.03.2022 р.	Урегулює більшість питань щодо використання земель для виробництва сільськогосподарської продукції та розміщення відповідної виробничої інфраструктури. Зокрема, автоматичне поновлення на 1 рік (без волевиявлення сторін відповідних договорів і без внесення відомостей про поновлення договору до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно) договорів оренди, суборенди, еміфівезису, суперфіцію, земельного сервітуту земельних ділянок сільськогосподарського призначення, строк користування якими закінчився після введення воєнного стану
Постанова Кабінету міністрів України «Деякі питання фінансового забезпечення підтримки підприємництва,	Рішення спрямувати залишки коштів спеціального фонду державного бюджету, що утворилися станом на 1 січня 2022 р. за рахунок надходжень відповідно до Угоди про позику "Програма "Приско-

Документ	Зміст державної підтримки
зокрема сільськогосподарських товаровиробників, в умовах воєнного стану» від 12.04.2022 р. № 438	рення приватних інвестицій у сільське господарство" між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 27 серпня 2019 р. N 8973-UA на програми: "Керівництво та управління у сфері агропромислового комплексу", "Проведення інвентаризації земель та оновлення картографічної основи Державного земельного кадастру", "Заходи з будівництва прикордонних інспекційних постів та покращення доступу сільськогосподарських МСП до експортних ринків"
Розпорядження КМУ «Про схвалення основних (стратегічних) напрямів діяльності банків державного сектору на період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» від 7.05.2022 р. № 356-р	Прийняте рішення визначає ключові цілі та напрями діяльності банків державного сектору, запроваджує моніторинг потенційних загроз національній безпеці України та заходи їх нейтралізації. Головними пріоритетами діяльності банків державного сектору визначено фінансування: суб'єктів підприємницької діяльності та населення, які постраждали внаслідок збройної агресії росії та/або для запобігання ними такої агресії; аграрного сектору з метою продовольчого забезпечення країни, включаючи проведення посівної компанії, в тому числі суміжних галузей, які забезпечують функціонування сільськогосподарських підприємств (постачальники палива, добрив, насіння, засобів захисту рослин, тощо); харчової промисловості, продуктового рітейлу та суміжних галузей, спрямованих на продовольче забезпечення населення
Постанова КМУ «Деякі питання проведення заходів державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин, державного ветеринарно-санітарного контролю і ввезення вантажів на митну територію України у період воєнного стану» від 07.05.2022 р. № 537	Постановою унормовано на період воєнного стану в Україні процедури здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин, а також державного ветеринарно-санітарного контролю, та визначені особливості їх проведення, а саме: - передбачено здійснювати державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя тварин у всіх пунктах пропуску на державному кордоні України та зонах митного контролю на митній території України, за наявності умов для його проведення; - визначено вичерпний перелік підстав для проведення фізичної перевірки та лабораторних досліджень вантажів, що ввозяться в Україну

Документ	Зміст державної підтримки
Постанова КМУ «Про внесення зміни до п. 3 Порядку зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних» від 28.02.2022 р. №163	Передбачено, що автоматично реєструються податкові накладні/розрахунки коригування, які одночасно відповідають таким вимогам: показують виключно операції з продукцією/товарами груп 1-24 УКТЗЕД; та складені мікро- або малим підприємством з основним видом діяльності відповідно до вичерпного переліку КВЕД, зазначеного у постанові. До таких видів діяльності, серед іншого, включено: вирощування зернових, бобових, баштанних культур, рису, овочів, фруктів; розведення ВРХ, овець і кіз, свиней, свійської птиці; морське та прісноводне рибальство; виробництво м'яса, олії тощо
Наказ Мінагрополітики «Про технічне забезпечення комплексу польових робіт в умовах воєнного стану» від 7.03. 2022 р. №154	Дозволено експлуатацію сільгоспмашин без їх реєстрації на період воєнного стану, скасовано передбачений постановою Кабінету Міністрів України № 694 від 8 липня 2009 року обов'язок реєстрації сільськогосподарської техніки, а саме: тракторів; самохідних шасі; самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних та меліоративних машин; інших сільськогосподарських машин та їх складових

Джерело: складено за даними [1] та приведеними нормативними актами.

Висновки. Таким чином, державне регулювання аграрної галузі у період воєнного стану враховує широкий спектр фінансово-кредитної, виробничої, експортної, організаційної підтримки. Перелік заходів свідчить, що вони прямо чи опосередковано стосуються захисту товаровиробників, особливих умов проведення посівної в умовах воєнного стану, експортно-імпортних операцій, спрощення оподаткування, розширення доступу до кредитування, фінансової бюджетної та міжнародної підтримки і формують правове поле гарантування продовольчої безпеки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зміни правового регулювання аграрного сектору в умовах воєнного стану. URL : <https://eba.com.ua/zminy-pravovogo-regulyuvannya-agrarnogo-sektoru-v-umovah-voyennogo-stanu/>
2. Міністерство аграрної політики та продовольства. Офіційний сайт. URL : <https://minagro.gov.ua/>
3. Agricultural Market Information System. URL : <http://www.amis-outlook.org/amis-monitoring/monthly-report/en/#.YmWnr9pByM8>
4. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL : <https://www.fao.org/home/ru>